

Göran Perssons information till riksdagen om regeringens syn på EU:s framtid (19 februari 2003)

Source: Statsminister Göran Perssons information till riksdagen om regeringens syn på EU:s framtid. [EN LIGNE].

[Stockholm]: Regeringskansliet-Government Offices of Sweden, [20.06.2005]. Disponible sur

<http://www.regeringen.se/sb/d/3214/a/7078>.

Copyright: (c) Regeringskansliet - Government Offices of Sweden

URL:

http://www.cvce.eu/obj/goran_perssons_information_till_riksdagen_om_regeringens_syn_pa_eu_s_framtid_19_februari_2003-sv-0b805a43-9098-44fd-a14a-7fde33ed2fb1.html

Publication date: 19/09/2013

Statsminister Göran Perssons information till riksdagen om regeringens syn på EU:s framtid, 19 februari 2003

Herr talman!

Jag har fått tid för att informera om regeringens syn på arbetet inom EU:s framtidskonvent. Men låt mig allra först göra en kort kommentar med anledning av Irakkrisen.

* * *

Under helgen såg vi miljoner människor samlas till fredsdemonstrationer världen runt. Samtidigt, spontant samordnat, om man kan uttrycka sig så. Det gläder mig att människor går ut och talar om vad de tycker, det gläder mig att så många visar sin avsky mot våld och sin vilja till fred och samarbete.

Idag kan vi inte annat än hoppas på att det också hos en diktator som Saddam Hussein ska finnas en vilja att rädda sitt folk undan krig och förödelse. Han är den som har makten att välja en fredlig lösning. Samarbetar han fullt ut med FN:s vapeninspektörer kan en väpnad konflikt undvikas.

Sent i förrgår kväll kunde EU enas kring ett gemensamt uttalande som ger stöd åt FN och dess vapeninspektörer. Men EU uttalar också, precis som FN:s generalsekreterare, att det kan komma ett läge då militärt våld är oundvikligt.

Med det gemensamma uttalandet talar EU åter med en röst och den akuta krisen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken är undanröjd, även om splittringen har åstadkommit skador.

Det vilar nu på FN:s säkerhetsråd att fatta beslut. Det är där avgörandet ska tas.

USA kan välja att ensamma gå till angrepp mot Irak, oaktat säkerhetsrådets beslut och utan FN:s stöd.

Det vore ett oacceptabelt tillvägagångssätt, och något som för lång tid skulle skada det FN-system som är små nationers skydd och trygghet.

Utan folkrätten och utan ett gemensamt regelverk hur stater ska agera mot varandra gäller enbart den starkes rätt. Folkrätten är de små staternas skydd.

* * *

Herr talman,

Jag ska tala om konventet och om ett föränderligt EU-samarbete.

Det europeiska konventets främsta uppgift är att stärka unionens demokratiska legitimitet.

De centrala frågor som diskuteras av konventet är följande: en tydligare avgränsning mellan unionens och medlemsländernas befogenheter, en förenkling av fördragen, de grundläggande rättigheterna och de nationella parlamentens roll i förhållande till EU.

EU:s framtid kan inte ses isolerat från det större sammanhanget - den alltmer globaliserade världsekonomin och den nya säkerhetssituationen i världen. Samtidigt förs framtidsdiskussionen parallellt med de andra stora reformprocesser som EU nu går igenom - förverkligandet av den ekonomiska och monetära unionen, Lissabonprocessen och den historiska utvidgningen.

En union med över 25 medlemmar behöver nya effektiva sätt att arbeta för att kunna genomföra förbättringar för sina medborgare. Samtidigt blir det i en utvidgad union, som spänner över hela den europeiska kontinenten, än viktigare att respektera varje lands kulturella och politiska särprägel.

Med de förändringar som nu diskuteras går vi in i en lugnare fas. Det nya fördraget ska stå sig i 10-15 år och klara nya utvidgningar. EU kommer att fortsätta att växa, vilket är bra, nya länder kommer att gå med, som till exempel länderna på Balkan.

Modellen med ett framtidskonvent är nyskapande och kreativ. Men den innebär i viss mån ett problem för oss i Sverige. Vi har ett väl utmejslat samrådsförfarande mellan regering och riksdag före och under en regeringskonferens. För regeringens del är det därför viktigt att vi i nuvarande läge agerar på ett sådant sätt att riksdagens inflytande hävdas.

För att bidra till diskussionen vill jag här lämna några synpunkter på arbetet i konventet.

Målet för detta konvent är att presentera ett förslag till ett nytt heltäckande fördrag. Det ska ersätta de tre befintliga fördragen med alla dess hundratals tillägg. Ordföranden Valery Giscard d'Estaing har sagt att fördraget ska kunna förstås av den genomsnittlige gymnasieeleven. Det är en bra måttstock.

* * *

I konventet deltar de tio nya medlemsländerna liksom de tre övriga kandidatländerna. Det är viktigt att de tillträdande länderna också ges en jämlik möjlighet att delta i regeringskonferensen och inte trängs undan bara för att resultat ska hastas fram. Det är lika naturligt att de nya medlemsländerna får delta i den säkerhetspolitiska diskussion som pågår om hur man bör förhålla sig till situationen i Irak.

Europeiska rådet har uttalat sig för en tidtabell med en reflektionsfas mellan konventets avslutning och den påföljande regeringskonferensens inledning.

Tidtabellen ifrågasätts nu av en del. De vill inleda förhandlingarna i regeringskretsen redan tidigt under hösten. De nordiska statsministrarna har gemensamt uttalat sig mot denna idé.

Oavsett hur det blir, bör samrådet mellan regering och riksdag stärkas redan nu. Dagens information är ett led i denna strävan. Regeringen avser dessutom återkomma med en skrivelse till riksdagen baserad på konventets slutresultat.

* * *

De framtidsfrågor som nu diskuteras har varit aktuella ända sedan gemenskapens grundande. Vad ska unionen göra? Hur ska det göras? Vem ska göra vad? Vad är EU:s ansvar och vad är ländernas? Och på vilken nivå fattar vi de mest effektiva besluten med bibehållen demokratisk förankring?

I Sverige finns hos en del en oro för att EU ska ta över för mycket makt från staterna. Samtidigt finns en allt bredare uppslutning kring vårt EU-medlemskap.

Det är viktigt att vi tar fasta på såväl oron som det ökande stödet. Därför vägleds vi av två principer när vi agerar i framtidsdebatten.

Den första är att vi aldrig får föra makten längre bort från människorna än vad som är nödvändigt. Det är närhetsprincipen eller subsidiariteten, som det heter på statsvetarprosa.

Det andra är att vi aldrig får ta i för mycket när EU beslutar. Men, att vi omvänt inte heller får ta i för lite, när frågorna är genuint gränsöverskridande och breda lösningar är de enda möjliga. Det är proportionalitetsprincipen.

Konventet har att se till båda dessa principer när det ska utforma sina förslag. Jag tror inte att vi kommer att

se ett fullständigt annorlunda EU när arbetet är färdigt. Däremot kommer vi att se en mängd förbättringar och moderniseringar av arbetsformerna. Jag ska ge min bild av hur jag nu ser på vad som kan komma ut av konventets arbete.

* * *

All makt som EU har är överlåten av medlemsstaterna. Det är grunden. Det styrande för vilka frågor som EU behandlar ska i första hand vara sakfrågornas karaktär. Är frågorna genuint gränsöverskridande och det nationella beslutsfattandet inte räcker till för att nå våra politiska mål så behöver vi ett samarbete i EU. Exempel på sådana frågor är den organiserade brottsligheten, miljöförstöringen och kampen mot arbetslösheten. Det handlar om legitimitet. Människor vill se förbättringar i sin vardag.

EU har en stödande roll gentemot medlemsländerna på områden som sysselsättning, utbildning, kultur och folkhälsa, där staterna har huvudansvaret. Detta kommer att bli än tydligare i det nya fördraget.

* * *

Ett annat bestående resultat av konventet kan bli att unionen blir öppnare, att förvaltningen blir modernare och att antalet beslutsformer och sätt att lagstifta begränsas. Sverige har ända sedan inträdet i unionen drivit att handlingsoffentlighet ska utsträckas till EU:s samtliga institutioner samt att rådet och de andra institutionerna ska bli öppnare när de agerar, inte minst som lagstiftare.

* * *

Sannolikt kommer den två år gamla stadgan om grundläggande rättigheter att på något sätt införlivas i det nya fördraget. Jag kan tänka mig att acceptera detta så länge det inte innebär att unionens kompetens därigenom indirekt utökas till nya och oidentifierade områden. Det är också mycket glädjande att konventet ser ut att enas om att EU ska kunna ansluta sig till Europarådskonventionen om mänskliga rättigheter, precis som medlemsländerna redan gjort. Det har varit ett tydligt krav från den svenska riksdagen. Det stärker medborgarnas rättigheter.

* * *

Knappast radikalt men väl praktiskt, är förslaget om att göra EU till en juridisk person. Det skulle göra det möjligt för unionen att kunna ingå internationella avtal och, jämte medlemsländerna, kunna bli medlem i internationella organisationer. Uppdelningen mellan EG och EU kommer att skrotas. Riksdagen har redan gjort de grundlagsändringar som behövs för detta. Få kommer att sakna de så kallade pelarna, något som ärligt talat några av oss aldrig riktigt fått kläm på.

* * *

Konventet har ännu inte hunnit ta sig an alla sakfrågor som ryms i fördraget, själva politiken. Det finns en del uppgifter om att man kommer att överlämna delar av detta arbete till regeringskonferensen

Oavsett hur det blir med den saken, ska vi driva förslag för att förbättra och reformera samarbetet på viktiga områden som sysselsättningen, miljön och jordbruket.

* * *

Jag har redan nämnt Lissabonprocessen. Den är viktig inte bara i sak utan också för att den är en innovation för beslutsfattande och genomförande. Nyordningen är att den traditionella lagstiftningsmetoden nu kompletteras med vad som kallas den öppna samordningsmetoden. Det betyder att medlemsstaterna frivilligt på politiska grunder binder sig vid gemensamma mål.

Jag tycker att den öppna samordningsmetoden ska skrivas in i det nya fördraget.

* * *

Regeringen vill också bevara det som EU åstadkommit för hållbar utveckling i allmänhet och en hög nivå i fråga om miljöskydd och förbättring av miljöns kvalitet i synnerhet.

Men vi kan tänka oss att gå längre än så och skärpa EU:s åtaganden.

Nuvarande fördrag säger att miljöskyddskraven ska tas med i utformningen och genomförandet av EU:s politik och verksamhet. Detta bör kompletteras med bestämmelser på varje relevant sakområde. Det gäller särskilt den föråldrade jordbruks- och även fiskeripolitiken som måste anpassas till dagens miljö- och konsumentkrav och inte leva kvar i efterkrigstidens krav på maximal produktion.

* * *

Få frågor engagerar människor så mycket som asyl- och migrationspolitiken. Det är min bestämda uppfattning att en solidarisk och humanitär politik måste utarbetas i samarbete mellan samtliga Europas demokratier.

Vi har drivit det vid de tidigare regeringskonferenserna. Frågorna har inte minskat i betydelse, snarare tvärtom. Då liksom nu, vill vi ha mer majoritetsbeslut på området.

Inte heller de avarter som drar nytta av människors ökade rörlighet kan hanteras i isolering från andra länder. Jag tänker på kvinnorna i verklighetens Lilja 4-ever, människohandeln, människosmugglingen och den organiserade brottsligheten.

Målet om EU som ett område för frihet, säkerhet och rättvisa måste också ses i ljuset av den internationella terrorismen. Den är i praktiken ofta nära sammanflätad med smuggling, narkotikahandel, penningtvätt, finansiering och andra delar av den organiserade brottsligheten.

Jag vill att vi så öppet som möjligt funderar kring hur unionens medlemsländer kan samarbeta närmare på det straffrättsliga området. I konventet diskuteras en särskild lista över vad som kunde betraktas som "europeiska brott", det vill säga brott som är genuint gränsöverskridande och som kan bekämpas effektivare med ett gemensamt beslutsfattade.

* * *

Den internationella hotbilden kommer i minskande grad från stater i konventionell bemärkelse. Terrorister profiterar på svaga stater, som var fallet med Talibanregimen i Afghanistan. De angriper våra öppna, demokratiska samhällen, som var fallet den 11 september.

Skulle en medlemsstat utsättas för en internationell terroristattack, skulle övriga medlemsstater ställa upp med hjälp om den angripna staten begär det. Ökad sårbarhet föder därmed ökad solidaritet. Jag har inget emot att traktatfästa denna solidaritet. Men det får inte ta formen av ett gemensamt försvar inom unionen.

Idag samordnar medlemsstaternas sina polisiära, rättsliga och finansiella instrument. Jag ser klara fördelar med att också kunna samordna medlemsländernas civila resurser för att skydda befolkningar och demokratiska institutioner mot effekterna av en terroristattack. Vid exempelvis en mjältbrandsattack måste vi snabbt kunna samla tillgänglig medicinsk och annan expertis oavsett var sådan finns i unionen. Det är en fråga om solidaritet.

* * *

Många i konventet vill att den höge Representanten ska vara ordförande i rådet för externa förbindelser. Många vill också slå samman denna post med kommissionären för externa relationer, en funktion som skulle

tjäna två herrar.

Jag anser att det skulle skapa fler problem än det skulle lösa. Det blir oklarheter i ansvarsfördelningen. Dessutom är utrikespolitiken till övervägande del av mellanstatlig karaktär.

De avgörande och övergripande besluten inom utrikes- och säkerhetspolitiken bör även fortsättningsvis tas i enhällighet.

* * *

Socialpolitiken har diskuterats i konventet. Bred enighet råder om principen om att majoritetsbeslut ska gälla för gränsöverskridande frågor som till exempel information och samråd mellan arbetsgivare och arbetstagare. Fackliga organisationers rätt till internationella sympatiåtgärder är också något som bör skrivas in i fördraget.

Jämställdhet är i EU-sammanhang också en del av det sociala området. Vi har slagits för att föra de landvinningar som redan gjorts vidare till det nya fördraget. Jämställdhet mellan kvinnor och män ska vara ett grundläggande värde och ett prioriterat politiskt mål.

* * *

Jag konstaterade tidigare att länderna genom avtal valt att överföra befogenheter till EU på bestämda områden. Det finns också områden som enligt min uppfattning ska förbli nationella. Ett sådant område är välfärdssystemet inklusive dess finansiering. Den svenska riksdagen beskattar det svenska folket. Så måste det förbli.

* * *

EU vilar på en unik maktbalans mellan institutionerna, och mellan institutionerna och medlemsländerna. Genom rådet förankras samarbetet i den nationella parlamentariska demokratin, samtidigt som lagstiftning och förankring också sker i vissa frågor genom Europaparlamentet. Kommissionen har en viktig roll i att se till det gemensamma bästa. Institutionerna kompletterar och balanserar varandra.

Där någonstans befinner sig EU, och jag tror inte att nu pågående reformprocess nämnvärt kommer att ändra på detta.

* * *

Rådet behöver stärkas. Det krävs mer långsiktighet i rådets arbete. Det åstadkoms genom fleråriga arbetsprogram och genom en ökad kontinuitet i ledningen av rådet.

Tanken på en vald ordförande i Europeiska rådet vinner utbredning i medlemskretsen både bland stora och små medlemsländer. Det är bra.

För mig handlar det särskilt om att vederbörande ska vara en tydligare röst för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Ordföranden ska inte vara en president med stor politisk makt utan just en ordförande som kan samordna vad demokratiskt valda stats- och regeringschefer kommer överens om.

I vår modell stöds ordföranden av ett gruppordförandeskap, där flera länder delar på ansvaret. Detta måste tas med i diskussionen om en vald ordförande, annars haltar ekvationen. Uppgifterna för det enskilda landet blir mer fokuserade på de sakområden som man får till uppgift att hantera. Genom den strikta rotationsordningen behöver inte tidpunkten för ordförandeskapen inträffa mera sällan i morgondagens utvidgade union än i dagens. Det är ett kompromissförslag som borde kunna förena stora och små länder.

Rådet måste också bli mer öppet och i lagstiftningsfrågor ha helt öppna möten. Däremot tror jag inte på ett

särskilt lagstiftande råd. Det går inte att skilja på lagstiftning och andra uppgifter på ett meningsfullt sätt.

* * *

Kommissionens roll måste bevaras och dess oberoende stärkas. Dess huvuduppgifter är att se till att medlemsländerna lever upp till gemensamt beslutad lagstiftning, och att den inre marknaden utvecklas och efterlevs. Därtill ska kommissionen driva EU-arbetet framåt på ett oväldigt sätt. Idealet är att kommissionen ska vara den instans som värnar om unionens gemensamma intressen. När kommissionen fungerat som bäst har den både varit visionär och samtidigt kompetent på ett handfast vis. Redan det nuvarande fördraget ger kommissionen stora möjligheter som inte fullt utnyttjats på senare år.

Kommissionens exklusiva initiativrätt bör behållas. Rådet bör i ökad utsträckning kunna delegera till kommissionen att anta detaljregler inom lagstiftningen, vilket närmast skulle motsvara regeringens rätt att utfärda förordningar i Sverige.

* * *

En grupp i konventet har aktualiserat den nygamla frågan om hur kommissionsordföranden ska utses. Min utgångspunkt är att sättet att utse denna för unionen så viktiga person inte får leda till splittring och partipolitisering. Den som innehar posten måste företräda hela unionen och får inte bli gisslan hos den rådande majoriteten i Europaparlamentet.

Jag ser inte något större behov av att ändra den nuvarande proceduren. De som talar om bristande legitimitet i det nuvarande sättet att utse kommissionsordförande ifrågasätter i själva verket hela systemet med representativ demokrati.

Om det blir en ny procedur bör de nationella parlamenten i minst lika hög grad som Europaparlamentet involveras.

* * *

I konventet diskuteras också mer generellt stärkandet av Europaparlamentet. Vi behöver diskutera hur den europeiska legitimiteten kan ökas. Det är en process som kommer att ta tid.

På vissa områden som till exempel asyl- och migrationspolitiken och den allmänna inriktningen av jordbrukspolitiken kan det kännas naturligt att ge Europaparlamentet en större roll.

Men någon självklar automatik finns inte mellan införandet av majoritetsbeslut i rådet och medbeslutande för Europaparlamentet.

Rådet består av representanter för nationella regeringar. Dessa regeringar hämtar i sin tur sina mandat från respektive nationellt parlament. Detta kommer under överskådlig tid att vara den mest legitima demokratiska länken mellan det nationella och det EU-gemensamma.

Parlamentet kommer successivt att kunna stärka sin ställning. Men det kommer inte att ske utan ett ökat valdeltagande. Valdeltagandet speglar engagemanget och den demokratiska legitimiteten. Ökar det så kommer också Europaparlamentet att på sikt få mer att säga till om.

Får parlamentet mer att säga till om ökar valdeltagandet. Så är det också. Vi behöver därför hitta en balans här. Vi har en gemensam uppgift att höja valdeltagandet och därmed stärka den parlamentariska legitimiteten.

De tre nordiska EU-ländernas nationella ordning för information, samråd och framför allt ansvarsutkrävande

av sina regeringar i rådet har lyfts fram av flera under konventets gång.

Jag hoppas därför att konventet ska lyfta fram de nationella parlamentens särskilda demokratiska legitimitet.

* * *

Herr talman,

Så går i grova drag diskussionen om EU:s framtid, och så ser den svenska regeringen på frågorna.

Framtidsdiskussionen kan verka krånglig, men det är nödvändigt att fler sätter sig in i och deltar i den. Det handlar om vårt framtida Europa, och därmed om vårt framtida Sverige.

Vi har för länge sedan passerat frågan om ja eller nej till EU i Sverige. Sverige är ett medlemsland i unionen – en union som är föränderlig. Det är fråga om ett levande samarbete. EU förändras, och behöver förändras. EU-samarbetet förbättras, och behöver förbättras. Vad vi är på väg att skapa nu är morgondagens europeiska samarbete – det som vi kommer att delta i, vara beroende av och själva påverka.

I det arbetet ska jag och regeringen vara med, ni ska vara med och så många andra i vårt land som det bara går att engagera.